

свої слова, – ого-го! ще й як пам'ятаючи! – ти берешся відтворити Воццекову долю...».

Цим коментарем розпочинається історія Воццека.

Історія героїні А. так само розпочинається авторською ремаркою:

«Ну що ти можеши сказати про А.? Вона така... така... Ти ж навіть не знав ніколи до ладу, як назвати колір її волосся, аж поки не прочитав десь писане майже про неї: «граційно тримаючи кошик, перетинає майдан жінка з медвяним відтінком волосся й ім'ям спартанки».

Історія А. для тебе – це щось на кшталт перепохованням мощів (куди їх тепер – на батьківщину?), і все ж, і все ж».

Тому цілком логічною видається кінцівка, де «силуваність» сюжетного розгортання не є аж такою обтяжливою, її зрівноважено іронічним контекстом, відчуттям задоволення від усунутої суперечності і написаного тексту:

«Ну от, здається, і все. Для всіх знайшлося місце, всіх кудись порозпихав – Воццек замкнений у помальованій набіло кімнатці (сьогодні біль відпустив його, я милостиво дарую йому день полегшення), Той все ще повертається, наш милий графоманчик Той, а я сиджу за столом і прощаюся з героями «Ночі» і «Дня».

Як бачимо, вагомим фактором цілісності роману Юрія Іздрика «Воццек» є смислова єдність діяльності оповідача, спрямована на подолання низки суперечностей оповідного процесу і творення завершеного художнього твору. У цьому факторі – ключ до інших рівнів цілісності роману.

Список використаних джерел:

1. Бондар-Терещенко І. Лікування слововиверженням / І. Бондар-Терещенко // Літературна Україна. – 1998. – № 14. – С. 5.
2. Павлишин М. «Воццек» Іздрика / М. Павлишин // Сучасність. – 1998. – № 9. – С. 101-113.
3. Поліщук О. Автор і персонаж в українській новітній прозі / О. Поліщук. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – 176 с.

Гульченко Т.І.

аспірант кафедри української мови,

Інститут української філології та літературної творчості

імені Андрія Малишка

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧОЇ ПРОЗИ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вивчення системності лексики є одним із основних завдань сучасної лексикології. Знайти специфічні особливості у класах слів і глибше зрозуміти

системні закономірності мови загалом допомагає дослідження кожного окремого фрагмента лексико-семантичної системи.

Мова як одна з форм духовної культури народу, безпосередній виразник його ментальності та основний засіб спілкування – продукт тривалого історичного розвитку суспільства. Вона перебуває в постійному русі, змінюється в просторі й часі, водночас зберігаючи ознаки цілісності.

Лексико-семантичний рівень найбільш чутливий до змін в інформаційно-комунікативному просторі, на якому позначається дія інтеграційних, глобалізаційних процесів у світі. За історією слів, як відомо, простежується життя та історія народу, зв'язки його культури з іншими національними культурами. Постійний і безперервний розвиток лексики, її кількісні та якісні зміни активізуються в періоди трансформацій суспільства, коли відбуваються зміни державно-політичного устрою країни, посилюються рефлексії над мовою спілкування. Сучасний стан лексикологічних та лексикографічних досліджень виявляє зацікавлення вчених процесами кількісного оновлення словника сучасної української літературної мови (В. Русанівський, Д. Баранник, Т. Коць, М. Кочерган, К. Ленець, Л. Ставицька, Л. Мацько, О. Муромцева, Л. Полюга, Л. Струганець та ін.). Поряд із цим вивчаються якісні зміни в лексико-семантичній системі мови, зокрема явища семантичної деривації (В. Жайворонок, Л. Лисиченко, В. Манакін, І. Самойлова, Т. Бевз), архаїзація та пасивізація лексики (Л. Струганець), ревіталізація, або відродження слів, які перебували на периферії лексико-семантичної системи (Л. Мацько, М. Дудик), активізація певних словотвірних засобів, спричинена законами як внутрішньомовного, так і впливом зовнішніх позамовних чинників (Н. Клименко, К. Городенська, В. Грещук, Є. Карпіловська, Г. Віняр). Динамічні процеси в лексиці відбивають очевидні, відкриті, а також приховані механізми мовної еволюції.

Зовнішні імпульси мовних змін, номінативні й комунікативні потреби зумовлюють інтенсивні модифікації національного лексикону, зокрема появу значної кількості неологічної лексики, семантичну переорієнтацію лексики, зовнішні та внутрішні запозичення в сучасну літературну мову (Б. Ажнюк, І. Каминін, А. Ломовцева, Д. Мазурик, Н. Попова, О. Тодор).

З метою глибшого проникнення в процеси змінюваності словникового складу сучасної української літературної мови і визначення тенденцій мовної еволюції важливо зафіксувати час входження того чи іншого слова в мову і простежити його семантичне наповнення в різних умовах функціонування.

Одним із джерел наповнення словникового складу мови, без сумніву, є дитяча література, оскільки сучасні темпи розвитку вимагають постійного кількісного та якісного її поповнення. Саме тому мова дитячої літератури, її становлення і розвиток належать до актуальних проблем української лінгвістики.

Процес розкриття механізмів змін у лексико-семантичній системі української мови, виявлення тенденцій динаміки «словника» дитячої прози першої чверті ХХІ століття неможливий без ретельного дослідження словотвірних інновацій.

Найбільшу групу серед таких інновацій у мові сучасних прозових творів для дітей становлять іменники. Інтенсивне їх творення зумовлене потребою номінації осіб, предметів, явищ. Кількісну перевагу похідних інновацій-іменників над іншими лексико-граматичними класами слів необхідно розглядати як універсалью новітнього мовного розвитку, пов'язану із загальною тенденцією до розширення номіналізації.

У мові сучасної дитячої прози відзначено, що в деривації інновацій-іменників провідну роль відіграє морфологічний спосіб словотворення, зокрема суфіксація. Саме за її допомогою відбувається не лише номінація нових денотатів, а й експресивізація та стилістичне маркування новотворів. Серед афіксальних іменників переважають назви осіб, що постали внаслідок використання продуктивних суфіксів -ик, -ун, -ач, -ець, -ист/-іст, -атор, -к-. Напр. *Хребтик, Хропун, Тріскун, Жужіка, Мовчик, Повзик, Скиглик, свистунець*.

Отже, лексичні зміни в українській літературній мові початку ХХІ ст. засвідчують тісний зв'язок мовної еволюції з життям суспільства впродовж усього ХХІ століття. Вони виявляють нові тенденції розвитку лексико-семантичної системи першої чверті ХХІ століття. У збагаченні лексико-семантичної системи мови дитячої прозової літератури чільне місце належить словотворенню. Неологізми виникають на основі дериваційних засобів, властивих системі української мови, а також засвоєних з інших мов і активізованих у досліджуваний період.

Список використаних джерел:

1. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: Монографія. – К.: Видавничий Дім Бураго, 2008. – 434 с.
2. Кочерган М. П. Про системність у лексиці та семантиці // Українська мова і література в школі, 1976. – № 4. – С. 38-45.
3. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст.: монографія / М. І. Навальна; НАН України, Ін-т укр. мови. – К.: Вид. дім Д. Бураго, 2011. – 328 с.
4. Прохасько М., Прохасько Т. Хто зробить сніг? – Львів: Видавництво Старого Лева, 2013. – 72 с.
5. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зябдюк М. П. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Вид-во «Укр. енцикл» ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.: іл.
6. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.